

COLUMBIA PICTURES

L'infern del Pacífic

PERE
ANTONI
PONS

Els que hagin vist *El pont del riu Kwai* ja sabran què és la Línia del Ferrocarril de la Mort, que l'exèrcit imperial japonès va pretendre construir en un temps rècord durant la II Guerra Mundial amb l'objectiu d'unir Siam i Birmània (avui Tailàndia i Myanmar) i per a la qual es van esclavitzar milers de presoners de guerra aliats.

A *L'estret camí cap al nord profund*, guardonada amb el premi Man Booker 2014, l'escriptor de Tasmània Richard Flanagan conta la història d'un grup de presoners australians obligats a treballar en condi-

ons extremes en plena jungla tailandesa, on són tractats pels oficials nipons "com màquines al servei de l'emperador". La part bèl·lica representa el tronc narratiu central, però la novel·la aspira a oferir un relat molt més panoràmic i complet de l'experiència de la guerra, per això inclou l'abans i el després del conflicte de molts personatges, tant australians com japonesos.

Astutament, Flanagan articula el seu ambiciós propòsit a partir d'una estructura no lineal, plena d'el·lipsis i salts en el temps –tant endavant com endarrere–, i ho narra amb un estil lliure indirecte que focalitza l'atenció en molts personatges diferents. Això enriqueix el relat amb

L'ESTRET
CAMÍ...
RICHARD
FLANAGAN
RAIG VERD /
RANDOM HOUSE
TRAD. JOSEFINA
CABALL
488 PÀG. / 23,80 €

una heterogènia galeria de perspectives, que fan més complexa la visió d'uns fets històrics terribles i presenten més netament les diferències entre dues concepcions antagòniques de la guerra i de la vida humana: més solemne, jeràrquica i fanàtica la dels japonesos; més descreguda, solidària i pragmàtica la dels australians.

Tot i la seva populosa pluralitat, la novel·la té un protagonista clar. Dorrigo Evans és un cirurgià que va néixer en una família humil de Tasmània i que, després de la guerra, és considerat un heroi nacional. Així i tot, ell està convençut de ser pitjor –més egoista i innoble– de com el veuen aquells que l'adulen. Un dels

aspectes originals de la novel·la té a veure amb la distància que hi ha entre com se sent el protagonista i com és percebut. Són moltes les novel·les amb un heroi exemplar i impol·lut a qui, a poc a poc, se li van descobrint un fons de mala consciència i un passat de misèries. El cas d'en Dorrigo és l'oposat: primer en veiem els errors i les mesquineses, i estem d'acord amb ell que té raons per sentir-se sobrevalorat, però, a poc a poc, ens adonem que és més noble del que ell mateix es considera. En aquest sentit, els capítols finals del llibre tenen dues escenes d'un dramatisme commovedor, euforitzant.

Un festí estilístic

La prosa de Flanagan, molt ben traduïda per Josefina Caball, és musculosa, dura i bella. Resulta igual de convincent quan descriu la degradació física dels presoners que quan conta un flirteig alçurat de temptacions eròtiques, o quan ens guia per l'interior convuls d'un personatge desesperat, o quan expressa la tristesa per un amor perdut per sempre.

L'estret camí cap al nord profund també és un festí per als lectors apassionats de la II Guerra Mundial. Un dels aspectes històrics més interessants és el paral·lelisme que Flanagan, el pare del qual va ser un dels presoners del Ferrocarril de la Mort, estableix entre japonesos i nazis. Si els nazis escoltaven J.S. Bach i llegien Friedrich Hölderlin a Auschwitz, i si quan van ser jutjats en la postguerra s'excusaren dient que només complien les ordres de Hitler, els oficials japonesos reciten haikus dels poetes Kobayashi Issa i Matsuo Bashō mentre esclavitzen i assassinen, i en acabar la guerra també s'espolsen la responsabilitat dient que no podien "negar-se a complir la voluntat de l'emperador". No és casual que la novel·la s'obri amb una cita esgarrifosa de Paul Celan: "Mare, ells escriuen poemes". ♦♦

Un estilista fi i enciclopèdic

VÍCTOR
OBIOLS

El primer que sorprèn en la poesia, ara ja completa i coronada, de Gerard Vergés és que és una poesia sempre amable, tot i ser d'alta cultura i refinament. De factura impecable, la seva mètrica estricta i polida és tot un model per a l'aprenent de fer versos, i llisca com si res, amb una traça artesanal verament admirable. Poeta d'aparició pública tardana, és interessant veure, en el seu primer llibre, *L'ombra rogenca de la lloba* (1982), com es lliura al joc intertextual, jugant a un diàleg poètic-erudit en el qual l'autor s'identifica amb la figura del bessó Ròmul, que és el que fa els versos, i l'exegeta queda representat per l'altre bessó, Remus, que indica i comenta tots els referents que apareixen en el poema. Una gran troballa que pot divertir el bon recercador de fonts i referents. També és d'interès palès

l'intel·ligent recurs irònic de convertir el tòpic en decorat, tot jugant sàviament amb epítoms de la banalitat, en un joc retòric recurrent: "Res no val tant com un instant d'amor" –a *Maig d'amor*–, "Vénen i van les ones de la mar" –a *Inspirat molt vagament en Hölderlin*– o "De tot el que hem llegit n'hem fet substància" –a *Antologia dels poetes més estimats*–. Insistim, si l'atribut "amable" ha tingut alguna vegada sentit per definir un poeta, seria per parlar de Vergés. És deliciosament llegívol, com diria el professor Jordi Llovet, per entretenir un viatge agradable, ben acomodats, posem per cas, en el mític trenet de Palma a Sóller. L'excel·lent factor de decasíl·labs que és l'artífex dels poemes permet llegir-los sostingudament sense problemes afegits.

Creador i comentarista
L'ombra rogenca de la lloba és, certament, un llibre entretingut, per anar llegint entre els bessons Rò-

POESIA
COMPLETA.
1982-2014
GERARD VERGÉS
PROA
EDICIÓ DE
D. SAM ABRAMS
320 PÀG. / 19 €

mul i Remus, fent els salts de pàgina pertinents (en realitat, un fa de *doppelgänger* de l'altre: l'un, creador; l'altre, comentarista, això quan no es converteix, com en *El Jardí de les Delícies* (2014), gairebé en documentalista –vegeu les profuses referències sobre Hieronymus Bosch–. Als versos 151-2, quan diu que "l'home/ potser és tan sols un somni de les ombres", anem a cercar la referència de l'asterisc que acompanya el vers i Remus ens diu que "l'expressió és de Píndar". Efectivament, Píndar va quintaessenciar les citacions odisseiques sobre l'ombra i el somni (quan Ulisses –en un dels passatges més commovedors del poema homèric– vol abraçar la seva mare difunta, aquesta se li volatilitza entre les mans. En la versió de Carles Riba: "Tres vegades m'hi llanço, que el cor d'abraçar-la em manava,/ i tres vegades, d'entre les mans, com una ombra o un somni/ se me'n volà, i la pena se'm feia en

el pit més aguda", en memorables hexàmetres, i li explica que quan la vida abandona "l'ossada emblanquida", el buf (l'ànima), com un somni s'envola i voleia –*Odissea* XI, 207-222–), en un dels passatges més impressionants de la poesia de tots els temps.

Diu Píndar a l'*Oda Pítica VIII*, 95-96: "Éssers d'un sol dia, què som i què no som? El somni d'una ombra, l'home". Estilitzat com "l'home és el somni d'una ombra", shakespeareïtzat com "som fets de la matèria dels somnis (d'unes ombres)" i sublimat per Calderón a *La vida es sueño*, aquest passatge pindàric fou crucial en el llenguatge poètic de Hölderlin, en el qual apareixen manta vegades les ombres gregues. Així, Vergés allarga l'ombra de l'*Odissea* i admet: "Comprenc que l'home és la memòria". Com recorda el gran prologuista, l'obra es dreça sobre tendències contràries: la centrípeta i la centrífuga. ♦♦